

BIBLIOGRAFIA VALLMOLLENCA, II

per Antoni Gavaldà i Torrents

La bibliografia que es presenta és la segona part de la ja publicada amb el títol d'«*Aproximació a una bibliografia vallmollenca, I*» apareguda, en aquesta mateixa publicació, «*Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp*», en el núm. 5, de maig del 1984.

Dels cinc objectius prioritaris que vaig anunciar a «*Aproximació a una bibliografia vallmollenca, I*» (vegeu pàg. 159), alguns s'han complert ja, en part. D'altres no. Vegem-ho.

Deia, a l'apartat a), que calia «posar la bibliografia local (...) a l'abast dels mateixos vallmollencs, i comarcans». Aquesta precisió, mitjançant la publicació del primer treball ja era una realitat. Continuo pensant que s'ha de seguir aquest camí. Per això, avui, surt la segona part.

L'apartat b) malauradament encara no s'ha complert. Indicava: «Sintetitza en un breu treball el material bibliogràfic que hi ha al mercat, bo i confiant que ajudi a poder formar, en un dia no gaire llunyà, una biblioteca popular municipal, de la qual, la vila n'està mancada actualment». La vila vallmollenca encara no ha pogut o no ha sabut trobar el desllorigador de crear una biblioteca, mitjançant l'aportació dels organismes competents. Confiam que aquest fet no es demori.

El punt que indicava a l'apartat c) s'ha vist complert amb escreix. Diversos treballs han sortit referits a Vallmoll. Els treballs publicats a partir de la sortida al carrer de «*Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp 5*» ho corroboren. La recerca sobre els fets històrico-costumistes de la vila va, per tant, endavant.

Pel que fa al punt d), és evident que la concepció que les ciències socials han d'estar necessàriament arrelades a l'entorn han afavorit, i afavoriran molt més, sens dubte, el fet que existeixi una extensa bibliografia a l'abast d'alumnes i de mestres.

I finalment, referent al punt e), convé dir que els avenços tecnològics ajudaran el treball bibliogràfic, amb el benentès, però, que l'entrada d'aquestes dades a l'ordinador, les farà l'home/dona un cop estiguin seleccionades.

Exposat aquest preàmbul, cal ressenyar uns breus comentaris referits a diferències que s'observen respecte del primer treball. Indicàvem a l'«Aproximació a una bibliografia vallmollenca, I» (pàgs. 160 i 161) que en sis casos no s'optava per la relació de treballs fets individualment, sinó que s'hi concentraven tots en bloc referits al llibre o revista que ens ocupava. Eren els referits als núms. 51, 122, 138, 220 i 242 i que corresponien respectivament a les publicacions «Tarraco», «Boletín Arqueológico», «Revista del Centre de Lectura de Reus», «Primeres jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona», «Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp», i «Santes Creus, Boletín del Archivo bibliográfico». Això va suposar que aquestes sis publicacions sortissin amb un sol número d'ordre. Si haguéssim seguit el criteri nominal, la relació de fitxes presentades al primer treball s'hauria incrementat respecte a les publicacions anunciades anteriorment en 2, 17, 3, 3, 4 i 5 entrades més, o sia en un total de trenta-quatre, la qual cosa hauria donat un conjunt de 290 fitxes en comptes de les 256 reaccionades. Doncs bé, tot i respectant la cosa feta en el primer treball, el segon no seguirà aquest criteri, sinó que seguirà el de referir fitxa per fitxa cada treball, esperant aconseguir més claredat i perfecció.

Una segona observació. El nombre de biblioteques i arxius ressenyats al primer treball continuarà igual, (pàgs. 161-162), per la qual cosa el nom i les sigles es tornaran a posar. A més a més, però, indicaré les noves biblioteques i arxius, dels quals, ara, en surten fitxes i que, conseqüentment, enriqueixen la segona part de la bibliografia de la vila de Vallmoll. Són en conjunt, en total, les que segueixen:

ACAV.- Arxiu Cooperativa Agrícola. Vallmoll.

ADT.- Arxiu Diocesà. Tarragona.

AHPT-B.- Arxiu Històric Provincial de Tarragona. Biblioteca.

AMAV.- Arxiu Municipal Ajuntament de Vallmoll.

BA.- Biblioteca Arús. Barcelona.

BC.- Biblioteca de Catalunya. Barcelona.

BCEHCB.- Biblioteca del Centre d'Estudis d'Història Contemporània de Barcelona.

BCLR.- Biblioteca del Centre de Lectura de Reus.

BCPVET.- Biblioteca de la Caixa de Pensions de Vellesa i d'Estalvis de Tarragona.

BEMT.- Biblioteca de l'Escola de Mestres de Tarragona.

BIET.- Biblioteca de l'Institut d'Estudis Tarraconenses.

- BIEV.- Biblioteca de l'Institut d'Estudis Vallencs.
 BIPFPV.- Biblioteca de l'Institut Politècnic de Formació Professional de Valls.
 BMANT.- Biblioteca del Museu Arqueològic Nacional de Tarragona.
 BN.- Biblioteca Nacional, Madrid.
 BPT.- Biblioteca Pública de Tarragona.
 BPV.- Biblioteca Popular de Valls.
 BRMIR.- Biblioteca de les Religioses de Maria Immaculada de Reus.
 BSAV.- Biblioteca Sindicat Agrícola de Valls.
 BUT.- Biblioteca de la Universitat de Tarragona.
 CCT-B.- Cambra de Comerç de Tarragona. Biblioteca.
 CCV-B.- Cambra de Comerç de Valls. Biblioteca.
 CLV-B.- Centre de Lectura de Valls. Biblioteca.
 CMCV-B.- Casa Municipal de Cultura de Valls. Biblioteca.
 EER-B.- Estació Enològica de Reus. Biblioteca.
 FBB-B.- Fundació Bofill de Barcelona. Biblioteca.
 FRGB-B.- Fundació Roca i Galès de Barcelona. Biblioteca.
 IACSIB.-B.- Institut Agrícola Català de Sant Isidre de Barcelona. Biblioteca.
 IMHB.- Institut Municipal d'Història de Barcelona.
 part.- Arxius i biblioteques particulars.

Una tercera referència. Al bloc A) que hi constava *Monografies locals*, ara, per mor de treballs d'àmbit més reduït quedarà titulat com *Monografies i altres treballs locals*. D'aquesta forma, hi tindran cabuda llibres i articles escrits per vallmollencs. Al bloc B) que hi deia *Llibres escrits per vallmollencs, tinguin o no relació amb la vila*, ara es dirà: *Llibres i articles escrits per vallmollencs, tinguin o no relació amb la temàtica local*.

La quarta qüestió és referida al fet que, al final de cada fitxa bibliogràfica, si aquesta és d'un article, hi constarà el nombre total de pàgines de la publicació sencera, i entre parèntesi, hi haurà les pàgines referides a l'article que ens ocupa. Així es podrà veure encara més clar quant ocupa l'article re-
 censionat del total del llibre.

Finalment dir que per a totes les altres qüestions no ressenyades aquí, consulteu les pàgs. 157-162 de l'«*Aproximació a una bibliografia vallmollenca, I*» on creiem, que us quedaran aclarides.

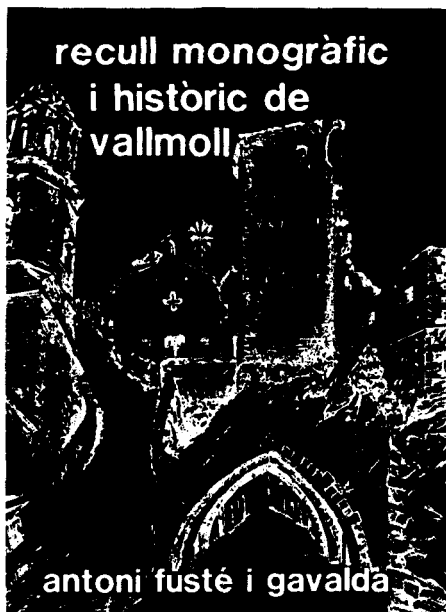
A.- Monografies i altres treballs

257. FUSTE I GAVALDÀ, Antoni:
Recull monogràfic i històric de Vallmoll. Edita, Magnífic Ajuntament de Vallmoll. Reus, 1984. 242 pàgs.

Loc.: sencer (BIEV)

Arreplec de notícies de Vallmoll que, majoritàriament, són extre-
 tes d'altres manuals sense gairebé ordre

metodològic. El llibre conté abundoses referències de temps pretèrits, la qual cosa fa que tingui un caire provincialista i alhora un xic desferrat. Alguns dels punts copiats d'altres autors, pel que dèiem abans, ja han estat superats i estudiats al detall al moment d'escriure i l'autor no ho fa constar. És clar que, si mirem la bibliografia, es detecta que és bastant

Portada del *Recull monogràfic i històric de la vila de Vallmoll*, obra del convilatà Antoni Fusté i Gavaldà.

justa, en el sentit d'escassa i de poc contingut, en general. Sorpren en alguns moments quan dóna fets com a novetat, quan no ho són; o bé quan cau en errors comesos per un altre, la qual cosa dóna a entendre que el material que li ha caigut a les mans no l'ha revisat amb cura. Aquest refiament li fa dir manta vegada allò que ja s'havia dit, sense contrastar que els publicistes de començaments de segle i fins els anys trenta eren generalment rectors, amb bona dosi de voluntat per escriure història, però que tret d'honroses excepcions, sovint s'han de posar en quarantena, perquè, d'historiadors, no n'eren. A més, la càrrega ideològica que professaven fa que generalment s'entestessin en fets més d'església que res. Referents als llistats de diversos conceptes que l'autor inclou al llibre,

trobo que podien treballar-se més i treure'n, doncs, més bon profit. Finalment dir que alguns dels escrits inserits entre les pàgines del llibre correspondria que fossin a l'apèndix documental, al final, per a futures consultes.

En conjunt, pel que s'ha referit aquí i pel mot que se'n podria dir al detall, estem davant d'un treball de recopilació fet amb paciència i per tant meritori, però en què després, el lligam s'ha fet sense seguir criteris metodològics adequats. L'obra que se'ns presenta, vàlida a començament de centúria, no s'ajusta als canons de la historiografia actual.

258. GAVALDÀ I TORRENTS, Antoni: *Aproximació a una bibliografia vallmollenca, I, a Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp 5*. Ed. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1984. 228 pàgs. + 4 f.s.n. (pàgs. 157 a 205).

Loc. sencer (part).

Treball que conté, com el seu nom indica, una exhaustiva aportació a l'estudi bibliogràfic d'un municipi de l'Alt Camp. En conjunt, surten recensionades 256 fitxes, tot i que algunes entren pel títol del llibre i no per l'autor, cosa que faria llavors un total de 290. Aquestes fitxes presenten un resum del que tracta el llibre en qüestió, referit a Vallmoll. Alhora, també s'hi indica la biblioteca o l'arxiu on es pot localitzar aquest material.

259. GRAU I VERDÚ: *Els renoms de Vallmoll al llarg del segle XVII, a Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp 7*. Ed. Institut d'Estu-

dis Vallencs. Valls, 1985. 106 pàgs. + 6 f.s.n. (pàgs. 19 a 26).

Loc. sencer (BIEV)

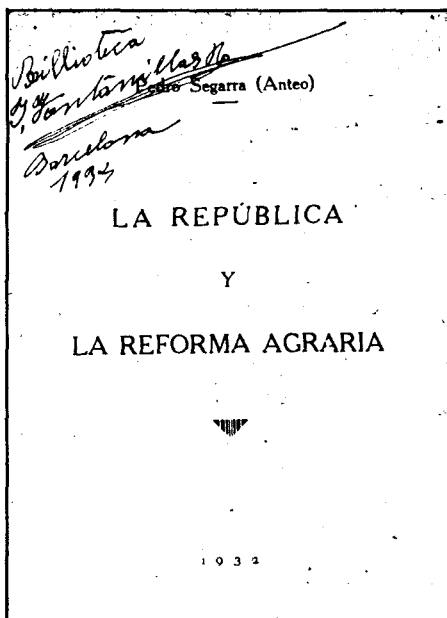
Treball fet amb molta cura i precisió. L'autor demostra una bona metodologia a l'hora d'encarar-se amb l'estudi de l'obituari vallmollenc. Després d'unes advertències inicials, bàsiques per a entendre cada signe i xifra, entra de ple a l'estudi fent una classificació i freqüència dels renoms, amb resultats concrets per a nombre de sobrenoms i de persones respectivament. Tot seguit, entra en la classificació de sobrenoms procedents de corònims o topònims, bo i descobrint una sèrie de noms de carrers inusuals avui dia tals com el carrer de Vall que ara és de l'Àngel, el d'en Plana lo amer que és l'actual Isabel II, etc. En recensionar els renoms motivats per l'ofici, dona pistes clares de les professions dels residents a la vila; entre els quals classifica, motivats com a situació familiar, «lo hereu, lo pubill i lo de les viudes del carrer del mig»; en els derivats per trets físics, i per noms i animals surten encara els actuals de «lo llop» i «la guineu»; i en els derivats de noms i/o cognoms surt també el renom actual de ca Guillemet. Acaba amb altres sobrenoms entre els quals es troba l'existent avui dia de «la substància», el qual intenta aclarir, conjuntament amb d'altres en l'apartat d'observacions. En conjunt estem, doncs, davant d'un excel·lent treball, documentat, sense caure en la banalitat d'altres treballs d'aquest tipus que només donen un llistat de renoms que no aporten res.

B.- Llibres i articles escrits per vallmollencs, tinguin o no relació amb la temàtica local

260. SAGARRA, Pedro (Anteo): *La República y la Reforma Agraria*; NOJA RUIZ, Higinio: *El problema agrario en España*. Ediciones Cultura Libertaria. Tip. Cosmos. Barcelona, 1932. 110 pàgs. (pàgs. 1 a 60).

Loc. sencer (part.)

Pere Segarra era conegut a les files de la Confederació Nacional del Treball amb el pseudònim d'«Anteo». Presenta aquest llibre editat conjuntament amb un altre militant, Higinio Noja. Sagarra en aquesta època, 1932, era un capdavanter

Pere Segarra «Anteo» publicà l'any 1932 el llibre *La República y la Reforma Agraria*, a la Tipografia Cosmos de Barcelona.

agrari català pel que fa a aspectes organitzatius. Tot amb tot, l'escissió entre les dues branques de la CNT, faria que ell fos atacat a les pàgines de la Solidaridad Obrera.

En aquest llibre analitza el gran problema, gairebé crònic, de l'agricultura a l'Estat Espanyol. Problema que s'intentà arreglar per mediació de la legislació de la llei de Contractes de Conreu. Tant les Corts de la Segona República, com també el Parlament de Catalunya al Principat es trobaren amb l'oposició sistemàtica del partit dretà de la Lliga Catalana, el qual fins i tot portà la llei de Contractes de Conreu al Tribunal de Garanties Constitucionals.

Divideix el llibre en onze capítols que duen per títols respectivament: Un moviment malograt; Antecedents teòrics espanyols; Precedents del col·lectivisme a Espanya; Latifundis i minifundis; El problema agrari català; La reforma agrària a Europa; Els mètodes de lluita; L'organització comarcal; La ineficàcia del conreu individual; Cap a la solució del problema agrari, i acaba amb una recapitulació.

Aquestes conclusions donen com a referències clares les següents, segons Pere Sagarra:

- a) A Espanya hi ha precedents teòrico-pràctics que abonen que la reforma agrària cal fer-la. Compara altres reformes fetes a diversos països europeus.
- b) Critica la República del moment, la qual acusa de burgesa i de no donar satisfacció als pagesos que tant esperaven del nou règim. Manifesta que no n'hi ha prou amb llibertat.
- c) Vista la negligència republicana, cal anar cap a una altra economia

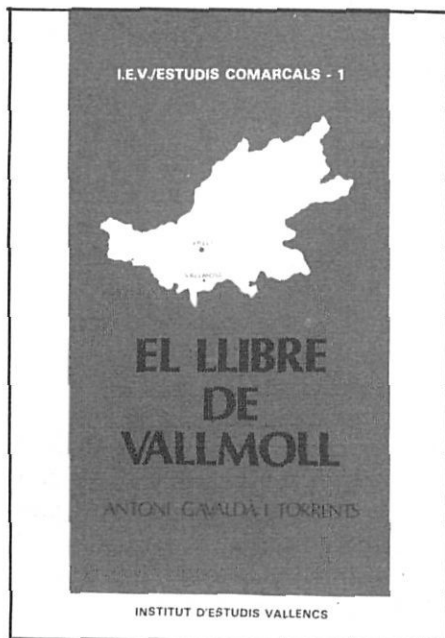
basada en el treball com a obligació i d'utilitat social.

d) La solució camperola és ja un problema revolucionari.

e) Fa una crida a ampliar les organitzacions de classe.

f) Cita la frase de Seguí, «el Noi de sucre», que diu «no n'hi ha prou de tenir la raó, s'ha de posseir la força per tal que prevalgui».

Estudis recents fan de Sagarra un líder agrari preeminent. La seva mort a l'exili francès, ajudat als últims temps per compatriotes de la terra catalana posà colofó a una vida dedicada al sindicalisme àcrata.

Portada del llibre que encetà la col·lecció comarcal de l'Institut d'Estudis Val·lencs. *El llibre de Vallmoll*, obra de qui signa aquest article. Fou editat l'any 1983 i compta amb dues edicions. Correspon al número 1 del treball «Aproximació a una bibliografia vallmollenca, 1», editat en aquesta mateixa revista, el maig del 1984, pàg. 162.

261. GAVALDÀ I TORRENTS.
Antoni: *Ramon Porté i Dalmau: De sindicalista a poeta*, a *Quaderns de Vilaniu / Miscel·lània de l'Alt Camp* 6. Ed. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1984. 97 pàgs. + 7 f.s.n. (pàgs. 31-48).

Loc. sencer (BIEV)

En l'estudi de l'ex-secretari del Comitè Regional de Camperols de Catalunya Ramon Porté, s'hi escolta la notícia que aquest era de la mateixa idea cenetista que el vallmollenc Pere Sagarra conegut a les files de la CNT per «Anteo».

També hi surt reflectit el treball inèdit del mateix autor, referent al pensament agrari cenetista entre les dictadures dels generals Primo de Rivera i Franco, respectivament.

262. GAVALDÀ I TORRENTS.
Antoni: *Nota i ressenya de «Monografies Vallenques II»*, a *Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp* 7. Ed. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1984. 106 pàgs. + 6 f.s.n. (pàgs. 95-96).

Loc. sencer (BIEV)

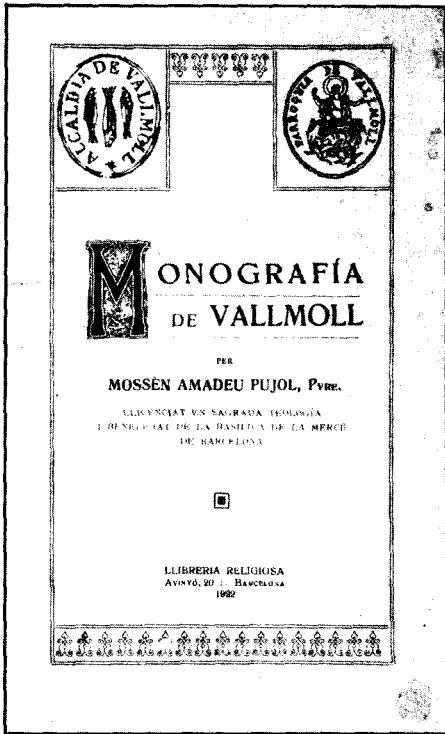
Anàlisi pormenoritzat del volum XV de la col·lecció de Biblioteca d'Estudis Vallencs. Els sis treballs tots són guanyadors de premis extraordinaris de les Festes de la Candela, però dels anys 1951, 1961, i 1971, i que encara no havien estat publicats. La valoració dels treballs és força positiva, malgrat que, en arreplecs de temàtica col·lectiva, hi entra algun treball fluix. Els autors que hi surten recensionats són Baltasar Segú (+), i Josep Casañas (+), amb dos treballs cada un d'ells; i Pere Altés i Serra i Joan Ventura i Solé, amb un treball cadascú.

263. GAVALDÀ I TORRENTS.
Antoni: *El pensament cenetista dins el context agrari català des de la dictadura primoriverista fins a la guerra dels Tres Anys a l'Alt Camp. L'exemple de Pere Sagarra*, a *Quaderns d'Història Contemporània* 8. *Els fets d'octubre*. Departament d'Història Contemporània. Tarragona, 1985. 85 pàgs. (pàgs. 71 a 74).

Loc. sencer (BUT)

Síntesi de la Tesi de Llicenciatura presentada per a la seva aprovació a la Universitat de Barcelona, Facultat de Filosofia i Lletres de Tarragona. La tesi va obtenir la qualificació màxima i fou llegida el febrer de 1985. El resum, breu, explica capítol per capítol, l'evolució de la pagesia catalana en general i comarcana en particular fins els anys quaranta de l'actual centúria. Destaca un vallenc, Fidel Martí, el qual es converteix en l'aglutinador de la pagesia àcrata ultrapassant els límits estrictes, físicament parlant, del Camp de Tarragona. *La Voz del Campesino* periòdic anarquitzant es converteix en l'eix de difusió. Posteriorment als anys trenta i endavant surten un conjunt de persones seguidores de Martí, entre les quals s'hi troben Joan Arans i Nin, Ramon Porté i Dalmau, Josep Piñas Serra i Pere Sagarra Boronat. Aquest nucli, afiliat ja a la CNT, es convertirà en capdavanter del moviment pagès català durant la Segona República. Tots seran de l'opció trentista, escissió que es produí a les rengles cenetistes separades de l'oficial. L'anàlisi dels articles de Pere Sagarra i Boronat que signa amb el pseudònim d'«Anteo» permet veure el canvi ideològic que es produeix en el

grup, així com la vessant individual, bàsics, ambdós conceptes, per comprendre la força agrària de la CNT a les contrades estudiades que converteixen l'organització confederal en la moderació i el seny de les idees anarquitzants de l'època, durant el temible moment de la guerra del 1936-1939.

Mossèn Amadeu Pujol publicà l'any 1922 *Monografia de Vallmoll*, llibre dedicat a la Verge del Roser, verge molt estimada per la població vallmollenca. La ressenya bibliogràfica està publicada al número 5 de «Quaderns de Vilaniu», amb el número d'ordre 3, pàg. 163.

264. GAVALDÀ I TORRENTS, Antoni: *Els artífexs del setmanari cenetista de guerra «Acció Sindical». Valls (1936-1939). Corol·lari lingüís-*

tic, a *CULTURA*. Segona època, any LVIII, número 445. Editor: Associació d'Alumnes i Ex-alumnes de l'Escola del Treball. Valls, octubre 1985. 47 pàgs. (pàgs. 14 a 20).

Loc. sencer (part.)

El treball sobre el periòdic *Acció Sindical* es compona de diversos apartats. La presentació inclou, bàsicament, la fitxa del setmanari, directors, tiratge, aparició, etc. Després es fa un breu repàs als col·laboradors i s'agafen tots aquells que com a mínim tenen una regularitat que nosaltres hem xifrat en sis articles. D'aquests col·laboradors, n'hem comptabilitzat vint, bo i separant els escrits de cadascú entre si són en català o bé en castellà. Una part d'estudi treballat a fons –en segons quins casos– és quan parlem d'aquests vint col·laboradors, diguem-ne assidus. De cada un d'ells, en fem una breu biografia centrada en la seva activitat, els càrrecs de ostentà, l'ocupació d'abans, durant i després de la guerra, l'exili o no, etc. acompanyat de la fotografia cas de posseir-la. Aquest apartat prou ampli, en segons quins casos, permet albirar la personalitat de tots aquests militants.

Entrant en la vessant lingüística i en el sentit nacional dels articles que escriviren els artífexs del setmanari, són destriats segons el sentit de l'article en set subdivisions, i segons el marc territorial que tracta l'article en sis apartats; posteriorment cada un dels articulistes s'encabeixen en cadascun dels dos apartats i en les subdivisions que hi escauen. Pel que fa a l'aspecte de la llengua catalana o castellana, sabem ja que aquest fet

no comportà mai polèmica als congressos federals de la CNT. Així trobem al setmanari que hi havia cursats de català i d'altres matèries en castellà a l'Ateneu vallenc. Tot amb tot, al llarg del setmanari hi ha dos moments prou crítics en què surt la polèmica lingüística. L'un és quan Pere Sagarra Boronat blasma als seus propis companys de la CNT –recordem que ell era trentista– referint-se implícitament a membres de la F.A.I., foranis a l'esperit català. L'altre digressió, d'autor anònim, escrita al juliol del 1937, és quan la CNT ja no formava part del govern. Aquí s'acusen les forces catalanes –ERC, Acció Catalana, Unió de Rabassaires i el PSUC –de vendre el seu ideal de catalanitat a l'entrada de les forces d'ordre públic republicanes anomenades vulgarment «jaramillos». La crítica és devastadora ja que l'article diu: «... no entenen el català ni saben llegir-lo ... tot això produeix una impressió trista i amarga de país ocupat ...», bo i acusant-les a totes les forces esmentades, de còmplices del règim republicà estatalista.

C.- Bibliografia general.

C 1.- *Diccionaris, nomenclàtors, bibliografies i treballs que aporten dades i fets generals.*

265. GRAS Y ELIAS, Francisco: *Historia de los lugares, villas y ciudades de la Provincia de Tarragona.* Tipografía de Julián Doria. Barcelona, 1907. 160 pàgs.

Loc. pàg. 138 (B.C.)

Parla del Vallmoll de l'època. Cita les indústries de teixits i d'aiguarent, les dues societats agrícoles i els

col·legis –l'un, l'elemental; l'altre, de nenes dirigit per les Mares Carmelites de Sant Josep–. Del castell diu que l'eco reproduceix les quatre últimes síl·labes de la paraula. Parla de l'escriptor Josep Blasi i del poeta Ramon Marca, tot i que d'aquest últim per ara només el coneixem de les cites que en fan diversos autors.

266. *Mapa topogràfic de Catalunya 1: 250.000.* Recull de dades i estadístiques. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Servei Cartogràfic. Generalitat de Catalunya. Ed. Institut Cartogràfic de Catalunya. Barcelona, 1983. 158 pàgs. + 1 mapa plegat.

Loc. pàgs. 35, 106, 157 i mapa (CMCV.-B)

Dóna dades bàsiques de Vallmoll: altitud de la capital municipal, 161 m.; superfície municipal, 16,73 Km²; i població de dret de 1981: 929 habitants repartits entre 461 homes i 468 dones. També indica el torrent de Vallmoll com a afluent del marge esquerre del Francolí.

267. Munsó Cabús, Juan: *Diccionario turístico de Cataluña, Baleares y Andorra.* Víctor Sagi, Ediciones. Barcelona, 1975. 6 f.s.n. + 693 + 3 f. s.n. (índex tot i lám. en color).

Loc. pàg. 650 (B.C.)

La ressenya de Vallmoll feta pel mateix autor vol ser un compendi de la vila, encara que val a dir-ho, no està gens aconseguit. El punt més vàlid es refereix a la suposada paternitat del calçot, disputa que sembla guanyada, ara per ara, per Valls gràcies als magnífics restaurants de què disposa.

268. *Xifres Catalunya.* Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya. Diputació de Barcelona. Edita. Gabinet de Publicacions. Barcelona, 1985. 131 pàg.

Loc. pàg. 45 (BIEV)

Dóna la població vallmollenca de l'any 1983, xifrada en 952 habitants; el creixement absolut de la població entre 1975 i 1981, el qual fou de 24 persones; i el percentatge de creixement d'aquest període que concreta en un 3,6 %.

C 2. Medi físic i demarcació territorial.

269. *Comarques de Catalunya.* Generalitat de Catalunya. Edita Departament de Comerç i Turisme. Servei d'Informació, Documentació i Publicacions. Barcelona, 1984. 328 pàgs.

Loc. pàgs. 16-17, 19-20 i 328 (CMCV-B)

Com a conseqüència del fet divulgador dels opuscles de les comarques de Catalunya, el Departament de Comerç i Turisme ha aplegat junts, els de totes les comarques catalanes. Vallmoll hi surt citat en el de la comarca de l'Alt Camp, en subapartats tals com el Castell, l'ermita del Roser i la Festa de la Mare de Déu d'Agost.

270. *Divisió Territorial: Estudis i Projectes: Nomenclàtor de Municipis.* Generalitat de Catalunya, 1933. 367 pàgs. + 4 f.s.n. (índex). Mapes (4).

Loc. pàg. 136, 331, 366 + Mapes (BCLR)

En la consulta efectuada l'any 1932 per tal d'estudiar la Divisió Territorial de Catalunya en comarques i vegueries l'Ajuntament vallmollenc respongué que se sentia de la comarca del Camp de Tarragona. Referent al mercat que anaven, contestaren Valls, i com a segon mercat citaren Reus.

271. *Els partits judicials a Catalunya 1982. Dades per a una futura remodelació.* Edita Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Barcelona, 1982. 1 mapa plegat inicial + 176 pàgs. + 1 mapa plegat final.

Loc. mapa plegat inicial, pàgs. 104, 174, i mapa plegat final. (CMCV-B)

L'any 1982 el Departament de Justícia va fer uns estudis encaminats a millorar, si calia, la distribució dels partits judicials a Catalunya. Vallmoll contestà que comptava amb 919 habitants i que el creixement poblacional havia estat del 3'6 % en el període de 1975 a 1981. Respongué també que la superfície del municipi és de 16,72 Km.² i que no calia fer transbord per anar al cap de partit que és Valls. Manifestà en suma, que no volia canviar de partit.

En el mapa plegat final, i també en el text hi ha la divisió de partits judicials de 1834. Com sigui que Valls no era partit judicial Vallmoll pertanyia, llavors, al de Tarragona.

272. SERRA, Ricard: *Índex toponímic i bibliogràfic.* Classificació comarcal, subcomarcal i municipal de tots els pobles de Catalunya i dels principals barris, veïnats i cims. Comarques i subcomarques de Catalu-

nya. Agrupació Catalana Colldejou de Promoció Excursionista. Col·lecció «Aprofundiment de comarques catalanes» n.º 1. Mollerussa, 1984. 155 pàgs.

Loc. pàgs. 117 i 145 (BIEV)

Dins l'exhaustiva classificació municipal, surt citat Vallmoll, així com «El llibre de Vallmoll», obra de qui escriu això.

273. SERRA, Ricard: *Volum I: Comarques. De llevant. Del Camp de Tarragona. Del Penedès.* Comarques i subcomarques de Catalunya. Agrupació Catalana Colldejou de Promoció Excursionista. Col·lecció «Aprofundiment comarques catalanes» n.º 1. Mollerussa 1984. 198 pàgs. + 1 f.s.n. (índex)

Loc. pàgs. 118 a 129, i 193 (BIEV)

Anàlisi detallada de la comarca de l'Alt Camp, on hi consta Vallmoll, el qual és inserit dins de la subcomarca de Valls, amb capitalitat a Valls, mentre la segona subcomarca que hi endevinen, la de Montagut té com a centre Vila-rodona. Aportació interessant perquè explica les diverses problemàtiques: supracomarcal de l'Alt Camp, la comarcal de límits, i la subcomarcal de l'Alt Camp, a partir de l'inici dels estudis de la Divisió Territorial de Catalunya. En tots i cada un d'aquests estudis el nom de la vila hi és citat en nombroses ocasions, d'igual forma que també hi surt citat «El llibre de Vallmoll», per dues vegades, fent-se ressò de les opinions de qui escriu aquest comentari respecte a la pertinença a la comarca de l'Alt Camp. És un llibre molt vàlid per a escoles i corporacions locals per l'anàlisi

clara de la problemàtica comarcal que en fa.

C 3. Medi humà i poblacional.

274. Boletín de estadística y coyuntura. Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de Barcelona. Año XXIII, n.º 126. Tipografía Empòrium, S.A. Barcelona, febrer 1985. 48 pàgs.

Loc. pàg. 45 (part).

A la rectificació del padró d'habitants al 31 de març de 1984, Vallmoll tenia una població de 971 persones de dret.

275. IGLÉSIES FORT, José: *El movimiento demográfico en Cataluña durante los últimos cien años.* Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona. Tercera época. Núm. 680. Vol. XXXIII. Núm. 16. Imprenta Juvenil. Barcelona, 1952. (pàgs. 319-435).

Loc. pàg. 402 (BPV)

Dades de la població de fet de Vallmoll. L'any 1857 tenia 1544 hab.; el 1860, 1566 h.; el 1877, 1430 h.; el 1887, 1409 h.; el 1897, 1317 h.; el 1900, 1421 h.; el 1910, 1324 h.; el 1920, 1230 h.; el 1930, 1071 h.; el 1936, 962 h.; el 1940, 907 h.; i el 1950, 930 h.

276. IGLÉSIES FORT, José: *Indagaciones sobre la población de Cataluña en la primera mitad del siglo XIX.* Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona. Tercera época Núm. 721. Vol. XXXVII. Núm. 14. Imprenta Juvenil. Barcelona, 1957 (pàgs. 385-482).

Loc. pàg. 450 (BPV)

Indica els veïns de Vallmoll dels anys 1819, 1830 i 1842, els quals eren respectivament 167, 186 i 191. També reporta els habitants de 1830 i de 1842 que sumaven 725 i 827 per cada un dels dos anys ressenyats.

277. IGLÉSIES, Josep: *Consideracions sobre les dades de poblament que proporciona la Comuna del Camp de Tarragona entre 1339 i 1563*, dins *Miscel·lània Fort i Cogul*. Història monàstica catalana. Història del Camp de Tarragona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Impremta de Montserrat, 1984. 322 pàgs. (pàgs. 189-208).

Loc. pàgs. 194, 202, 203 i 205 (part.)

Treball documentat de J. Iglésies, expert del tema, sobre demografia camptarragonina. En aquest, afegeix apreciacions inèdites de detall.

Vallmoll hi surt en estimacions poblacionals de darreries del s. XIV, i també en un cens del s. XV en què, per error, no hi figuraven 63 focs omesos fins al moment.

Vid. n.º 257, 259.

C 4. Agricultura, indústria i sectors econòmics.

278. *Calamidades extraordinarias estadísticas de los daños irrogados a los viñedos de esta provincia por los pedriscos y mildew, en 1915*. Consejo Provincial de Fomento de Tarragona. Imprenta José Pijoán, S.A. Tarragona s/d. 45 pàgs.

Loc. pàg. 17, 38 i 39. (IACSIB-B)

Explicació detallada de la visita

efectuada el 10 de juliol a les parts dels Provadors, els Clots, els Prats, els Cogolls i la Remogorosa, com a més afectades per la pedra i el mildiu. La vila del Vallmoll tenia 850 Ha. en producció de vinya, de les quals 20 van ser atacades pel mildiu i la resta, o sia 830 ha. foren danyades per la pedra. Quan al vi recol·lectat, es veu clarament la minva d'hectòlitres, ja que mentre el 1914 se'n recolliren 28.000, l'any 1915 només se n'acaptaren 500. La varietat més resistent a efectes de mildiu fou el cartoixà, mentre la més afectada fou l'ull de llebre. En conjunt, doncs, veiem la forta derrota vitivinícola del camp tarragoní en general, i la del vallmollenc en particular.

279. *El cooperativismo agrario en la provincia de Tarragona*. Gabinete Técnico de Secretariado de Asuntos Económicos. Organización Sindical. Tarragona, noviembre, 1975. 176 pàgs.

Loc. pàg. 31 (FRGB-B)

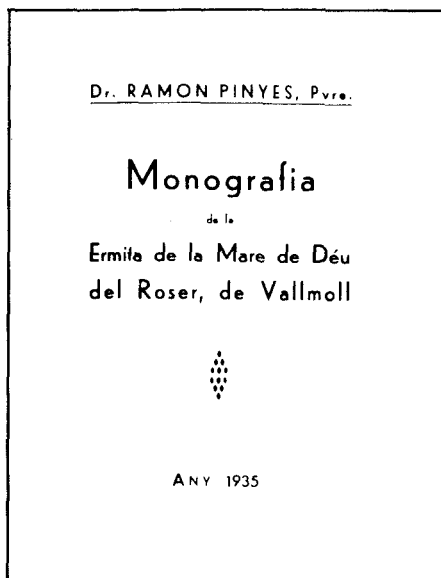
Vallmoll apareix com a integrant de les cooperatives de l'Alt Camp, però sense l'aportació de cap dada.

280. COSTAS I JOVÉ, Francesc: *Prensa valencina del siglo XIX: 3 - El Tejedor, a Quaderns de Vilaniu-Miscel·lània de l'Alt Camp* 6. Ed. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1984, 97 pàgs. + 7 f.s.n. (pàgs. 3-26)

Loc. pàg. 6 (BIEV)

En l'anàlisi de la revista quinzenal *El Tejedor* publicada entre els anys 1871 i 1872, s'hi citen les nombroses empreses vallenques del ram. En

citar les de la rodalia cita diversos pobles on també n'hi havia, d'aquestes empreses, entre els quals trobem Vallmoll.

El llibre del rector Ramon Pinyes, *Monografía de la Ermita de la Mare de Déu del Roser, de Vallmoll*, fou reeditada sota els sospicis del capellà Josep Andreu, l'any 1982. Recensionat a «Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp», núm. 5, maig 1984, número d'ordre 2, pàgs. 162-163.

281. *Federació Agrícola Catalana – Balear. XII Congrés celebrat a la ciutat de Tarragona els dies 30 y 31 de maig y 1 de juny del any 1909.* Imprenta de Joseph Pijoán. Tarragona, 1910. 252 pàgs. + 4 f.s.n. (taula)
Loc. pàgs. 219, 221, 224, 232, 242, 244 i 248 (EER-B)

Notícies disperses tals com que l'Ajuntament de Vallmoll s'adherí al Congrés, igual que ho féu la Societat, el Centro Agrícola, o bé que el

representant de la vila fou Celesti Vidal Masip. Pel que fa al llistat de congressistes, hi ha ressenyats cinc vallmollencs més, que foren: Josep Aymerich Domingo, Joan Baldrich Armengol, Joan Martí Fortuny, Josep Ollé Rufà i Salvador Salas Oliiva.

282. FORNES MATEU, Ramiro: *25 años de historia Cooperativa Provincial Agraria.* 1942 al 1967. Revista Unión. 135 pàgs.

Loc. pàgs. 6, 8, 11, 17 i 133 (FRGB-B)

Interessants detalls de les vicissituds cooperatives de diverses entitats. A Vallmoll, el 1896 s'organitzà la *Sociedad de Agricultores* i el 1912 va quedar fusionada amb el *Sindicat Agrícola* de recent creació, i que adoptà, el 1947, el nom de *Cooperativa Agrícola*. El 1952 s'inaugurà el Celler amb capacitat de 25.000 hectòlitres.

283. LÓPEZ BONILLO, Diego: *Las repercusiones del ambiente físico sobre el cultivo del algarrobo en el Camp de Tarragona a Estudios Altafullencs* 8. Ed. Centre d'Estudis d'Altafulla. Altafulla, 1984. 93 pàgs. (pàgs. 35-52).

Loc. pàg. 39 (BIEV)

Indica la intensitat de conreu del garrofer, a Vallmoll, el 1979. Ocupava un 28,4% del total de terra conreada.

284. *Memoria resum dels 10 anys d'actuació 1907-1916.* Sindicat Agrícola i Caixa Rural de Espluga de Francolí. Impremta Vda. de A. Monmany. Montblanc, s.d. 81 pàgs.

Loc. pàg. 80 (BSAV)

A la relació d'entitats agrícoles i comissions de pobles que visitaren el Sindicat espluguí, s'hi compta una representació de la vila de Vallmoll.

285. OLIVERAS MASSÓ, Claudio: *Memoria correspondiente a los trabajos efectuados y servicios prestados durante el año 1913.* Escuela de Viticultura y Enología y Estación Enológica de Reus. Ministerio de Fomento. Dirección General de Agricultura, Minas y Montes. Talleres Gráficos de Eduardo Navas. Reus; Barcelona, 1921. XVIII (comunicaciones, informes i índex) + 198 pàgs.

Loc. pàgs. 31, 51 i 60 (BSAV)

El llibre tracta dels serveis realitzats per l'Estació Enològica de Reus, durant l'any 1913. Vallmoll ingressa dues mostres de vins per analitzar, alhora que féu també una consulta sobre enologia.

286. OLIVERAS MASSÓ, Claudio: *Memoria correspondiente a los trabajos efectuados y servicios prestados durante los años 1914 a 1920.* Escuela de Viticultura y Enología y Estación Enológica de Reus. Ministerio de Fomento. Dirección General de Agricultura y Montes. Tomo III. Campañas y Experimentaciones contra el mildiu y el oidium. Talleres Gráficos de Eduardo Navas. Reus, 1923. 22 f.s.n. (índex) + 287 pàgs. + 46 làmines sense numerar –entremig dels fulls–.

Loc. pàgs. 74, 113 i 237 (BSAV)

Parla extensament dels mítings vitícoles celebrats a la vila referents a la

plaga del mildiu. Explicita els de l'11 d'abril de 1915, el celebrat al Raurell el 25 de març de 1916, i un tercer també a Vallmoll fet el 10 de maig de 1918. Totes les xerrades eren impartides pel mateix autor del llibre.

287. RENDÉ, Josep Ma.: *Pla d'organització social agrària de Catalunya.* Fascicle III. Arxius dels Serveis Tècnics d'Agricultura. Mancomunitat de Catalunya. Editora Catalana S.A. Barcelona, 1924. 138 pàgs. + 1 f.s.n. (mapa)

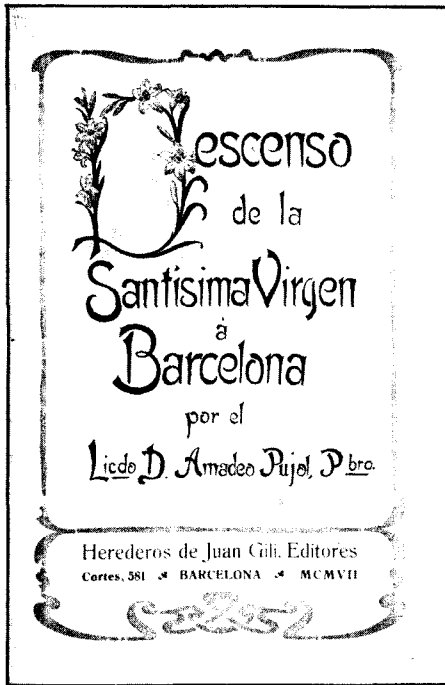
Loc. pàg. 132 i mapa (BSAV)

Dins del pla d'organització social agrària de Catalunya, Vallmoll és situat dins de la Federació Agrícola de l'Alt Camp de Tarragona que tindrà per capitalitat Valls, i que estarà composta per vint-i-dos pobles.

288. ROVIRA I GÓMEZ, Salvador J.: *Els aiguardents del Camp de Tarragona a la segona meitat del segle XVIII, a Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya.* Facultat de Geografia i Història. Departament d'Història Moderna. Universitat de Barcelona. 1er. Volum. Edicions de la Universitat de Barcelona. Barcelona 1984. 2 vols. 1er. volum 816 pàgs. 2on. volum 688 pàgs. (pàgs. 305-320).

Loc. sencer (part).

La comunicació està basada en els preus dels aiguardents (1769-1799), els llocs d'origen dels aiguardents –on surt que l'Ixart Marquel comprava gairebé tota la collita de l'Alt Camp, inclòs Vallmoll–, i la valoració competitiva dels aiguardents.

Portada del llibre *Descenso de la Santísima Virgen a Barcelona*, publicat l'any 1907 pel rector vallmollenc Amadeu Pujol. El llibre sortí recensionat a «Quaderns de Vilaniu», número, 5, amb el número d'ordre 7, pàg. 165.

289. VIÑAS Y CAMPI: *El indicador de España y de sus posesiones ultramarinas*. Año económico de 1864 a 1865. Redacción y Administración Palacio de Centellas. Bajada de San Miguel. Imprenta de Narciso Ramírez. Barcelona s/d. 1006 pàgs. + 527 pàgs. (propag.)

Loc. pàgs. 401 i 801 (part).

Tal com diu el títol hi ha la ressenya del fabricant de productes. De Vallmoll, hi ha recensionats Josep Masagué que era mercader de sedes i cintes al carrer Major; i, Gabriel Ballester i Pere Lamerich del carrer Major, Josep Vidal del carrer Hospi-

tal, Josep Lamerich, Antoni Ferré i Joan Cisteré del carrer Unió que fabricaven aiguardent. Era per tant aquesta indústria d'aiguardent la que ocupava més mà d'obra pel que fa a l'activitat industrial, a Vallmoll, en els anys estudiats.

290. VIÑAS Y CAMPI: *El indicador de España y de sus posesiones ultramarinas*. 1867. Imprenta de Narciso Ramírez y C^a. Barcelona, noviembre de 1866. 1054 pàgs. + 523 pàgs. (propaganda)

Loc. pàgs. 379, 498, 536, 576, 772, 866, 909 i 931 (B.C.)

Aportació interessant, en forma nominal, d'un seguit de fabricants i altres professions de l'època. De la referència assenyalada es contempla que a la vila, a la data indicada, hi havia un boticari, un cirurgià, un metge cirurgià, un fabricant de teixits, nou fabricants de teixits de cotó, un de sedes i cinta, sis fabricants d'aiguardents i un boter. En total, doncs, vint-i-un vallmollencs dedicats a activitats del sector industrial i terciari encara que dos dels fabricants de teixits de cotó consta que eren vallencs amb fàbrica a Vallmoll, per la qual cosa en quedarien només dinou.

Vid. n.º 257

C 5. Art.

291. LIAÑO MARTINEZ, Emma: *Inventario artístico de Tarragona y su provincia*. 3 vols. Imprenta del Ministerio de Cultura. Madrid, 1983. Tomo III. 280 pàgs. + 132 làm.

Loc. pàgs. 188 a 192, i làm. 108 (BUT)

La professora d'Art, Emma Liaño, ressegueix tal com indica el títol, totes les mostres artístiques de la demarcació tarragonina, i en fa una breu ressenya, la qual no pretén ni de bon tros de ser exhaustiva. Parla de la vila, del castell, de la parroquial de Santa Maria i de l'Ermida del Roser, però deixa a l'oblit l'eremitori del Mas de Cusidó dedicat a la Verge dels Dolors, potser pel fet d'ésser privat. S'adjunten dos plànols corresponents a l'ermita i a la parroquial sense indicar-ne però, l'orientació. Aportació modesta amb poques concrecions novedosa però que serveix per detallar un xic més el valor artístic de les principals fàbriques de la vila a l'espera que algú, potser ella mateixa, aporti un estudi seriós i definitiu.

292. VENTURA I SOLÉ, Daniel: *Jaume Huguet. Artista-Pintor* (Valls, 1414-Barcelona, 1492). Nadal publicada per Gràfiques Moncunill. Valls, desembre 1984. 96 pàgs.

Loc. pàgs. 5, 38-40 i 60 (part.)

L'autor del treball, fa una compil·lació sintetitzadora de la diversa bibliografia existent al mercat sobre J. Huguet. Insinua també detalls confeigits a través de la molta bibliografia que, indubtablement, ha hagut de consultar, detalls que s'haurien de provar en un altre estudi més aprofundit. Parla del Retaule de Vallmoll amb precisió i mestria, però no diu que el compartiment que hi pertany, «l'Anunciació», guardat al Museu Diocesà de Tarragona s'ha malmès, en part, últimament.
Vid. n.º 257

C 6. Festes i Costums.

293. *XVI Volta a Catalunya, 16 al 24 juny 1934. Programa Oficial.* III Gran Premi Generalitat. Unió Esportiva de Sans. Impremta I. Porcar. Sans, 1934. 72 pàgs. sense numerar.

Loc. pàg. 33 (BSAV)

Parla de la tercera etapa, celebrada el 18 de juny del 1934 entre Reus i Valls, amb un recorregut total de 148 Kms. Vallmoll era quasi bé a final d'etapa.

294. *Festa Major de Vallmoll.* Programa dels actes que es celebraran els dies 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 i 19 d'agost de 1984. 20 f.s.n.

Loc. sencer (part.)

Programa commemoratiu de la Mare de Déu d'Agost. Detalls dels actes religiosos, culturals i populars que se celebren durant aquestes festes. Abundosa propaganda de botigues i comerços de la vila, així com també de la capital comarcal.

295. *Festa Major de Vallmoll.* Programa dels actes que es celebraran en lloança a la nostra patrona la Mare de Déu de l'Assumpció. Els dies 14, 15, 16, 17 i 18 d'agost de 1985. Ed. Gràfiques Moncunill. Valls, 1985. 24 f.s.n.

Loc. sencer (part.)

Típic programa de Festa Major amb la salutació corresponent de la Comissió, els seguits d'actes religiosos i populars, i unes notes d'interès al final, i molta, molta propaganda.

296. VIOLANT I SIMORRA, R.: *Etnografia de Reus i la seva comar-*

ca. *El Camp, La Conca de Barberà, El Priorat*. Volum cinquè. Folklore. Associació de Estudiosos Reusenses a Edición «Rosa de Reus». Vol. n.º 20. Reus, 1959. 177 pàgs. + 1 f.s.n. (relació de les làmines) + XXIV làmines.

Loc. pàgs. 28 i 71 (BCLR)

Recull de Ballester que el 19 d'agost del 1858 una de les colles castelleres vallenques va fer el pilar de vuit a Vallmoll. A l'apartat de corrandes en cita una trobada a Capçanes, que diu que a Vallmoll són ceballots. Vid. n.º 257

C 7. Religió i religiosos

297. CLIMENT, Luis: *Rojos en Tarragona y su provincia*. Talleres Tipográficos Suc. de Torres y Virgili. Tarragona, 1942. 2 f.s.n. + 236 pàgs. + 14 lám. s.n. + 2 f.s.n. (índex)

Loc. pàg. 91, 168, 210, 212, 218, 233 i 234 (BPV)

L'autor explica l'ús com a estable de l'ermita del Roser de Vallmoll durant la Guerra d'Espanya (1936-1939). Alhora cita morts de vallmollencs tals com Joan Ferraté, 31-VII-1936, a l'Illa; Màrius Pedrol Vallvé, propietari, a Montblanc el 3-VIII-36; Josep Garrabé Cisteré, sacerdot, a Reus el 29-VIII-36; Josep Ma. Bauret, dependent, a Valls; i Josep Massó Jové, propietari, el 4-VIII-36, a Valls.

298. *La dominación roja en España*. Avance de la información instruida por el Ministerio Público. Causa General. Ministerio de Justicia. A. Aguado, S.A. Madrid, 1943. 384 pàgs.

Loc. pàgs. 207 (IACSIB-B)

Entre els llistats de morts de capellans del començament de la guerra dels Tres Anys a la banda republicana figura el nom d'Amadeu Pujol Domingo, capellà fill de Vallmoll, mort a Barcelona.

299. *Full parroquial. Església de Tarragona*. Tarragona, Vic, Solsona. Any XXXVI. Núm. 1816. Tarragona, 30 de desembre de 1984. 8 f.s.n. Loc. pàgs. 1, 4 i 5 (part.)

Biografia sumària de Maria Antònia París, amb motiu del procés diocesà de beatificació que se segueix per tal de fer-la santa de l'església catòlica. El gener de l'any 1985 és el del centenari de la seva mort, ocorreguda a Reus.

300. GAZO, José, Pbro.: *Oración fúnebre pronunciada por el ... en las solemnes honras fúnebres celebradas en Valls (España), el 27 de mayo de 1939, en sufragio de los hijos y vecinos de la ciudad víctimas de la barbarie roja*. Esc. Graf. del Colg. Pio IX. Buenos Aires, 1940. 32 pàg.

Loc. pàg. 24 (BPV)

Parla que fins el matí del divendres dia 26 de maig de 1939, foren traslladats a Vallmoll 26 cadàvers trobats a la comarca. D'aquesta vila foren conduïts a Valls, a la tarda; bo i esperant els funerals a l'Arxiprestal de Sant Joan, funeral al qual assistiren, segons la crònica, 10.000 persones.

301. *Llamada a abrir caminos*. Publicació de les «Religiosas de María Inmaculada Misioneras Claretianas».

Barcelona, 1984. 28 f.s.n.

Loc. pàg. 1-2 (part.)

Història novel·lada acompanyada de dibuixos de la vida de la monja Antònia París Riera nascuda casualment a la vila de Vallmoll. Actualment es troba en tràmit el procés de beatificació d'aquesta monja, sobre el qual circulen dues versions contraposades a la seva pretesa santedat.

302. MARTINELL I BRUNET, Cèsar: *Construcciones agrarias en Cataluña*. Prólogo e introducción: Ignasi Solà-Morales Rubió. Apéndices: Raquel-Ruth Lacuesta. Archivo Histórico de Urbanismo, Arquitectura y Diseño. Publicaciones del Colegio Oficial de Arquitectos de Cataluña y Baleares. Barcelona, 1975. 124 pàgs.

Loc. pàg. 114 (FRGB-B)

Afirma que l'arquitecte Martinell realitzà el projecte i la direcció d'ampliació d'un altar a Vallmoll, el 1946, sense especificar quin.

303. RIUS SERRA, Mons. José: *Rationes Decimarum Hispaniae (1279-1280) I Cataluña, Mallorca y Valencia*. Sección de Estudios Medievales de Barcelona. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Imprenta Ausetana. Barcelona, 1946. 336 pàgs.

Loc. pàg. 150 i 156 (BVT)

Al foli 105 del document consultat indica textualment «llem a rectore de Vallemoli 91-1» que correspon a les despeses que pagà l'any 1279. Pel que fa a l'any 1280, dins de la secció del Camp de Tarragona, extrau del foli 114° la cita següent

«Item a rectore ecclesie de Vallemolii 77. l» significant el mateix concepte. Convé notar les diferències d'un any per l'altre, ja que el primer se l'anomena «rector», així com la grafia de «Vallemoli», mentre el segon surt anotat com rector d'església i «Vallemoli» respectivament. En resum representa la quantitat que pagava el rector en aquella època, i que es reflecteix en sous (exemple, 91) i diners (-1).

304. SANABRE SANROMÁ, José, Pbro.: *Martirologio de la Iglesia en la Diócesis de Barcelona durante la persecución religiosa 1936-1939*. Imp. de la Editorial Librería Religiosa. Barcelona, 1943. 484 pàgs.

Loc. pàgs. 51, 398, 410-411 i 479 (BCPVET)

El títol de l'obra i el seu contingut tenen una visió triomfalista quant a la concepció de màrtirs. Tot i així l'anàlisi general i pormenoritzada dels clergues, monges i elements d'ordres religioses morts durant l'època de la guerra del 1936-1939 és del tot justificada pensant sempre en la forma que això es realitzà. De Vallmoll surt l'explicació de l'assassinat a Barcelona del Lic. Amadeu Pujol Domingo beneficiat de la Mercè, fet efectuat d'una forma brutal i sense cap mena de lògica.

Vid. n.º 257

C 8. Història global

305. ARTACHO LABRADOR, Nieves: *Cambio de mentalidad en la génesis de la Restauración: La burguesía tarraconense ante el nuevo régimen (1874-1875)*. Tesina de llicenciatura mecanografiada inèdita.

Facultat de Geografia i Història de Tarragona. Tarragona, 1985. 199 pàgs.

Loc. pàg. 196 (BUT)

A l'apèndix de l'estudi, en concret al document n.º 15, surt la llista dels 50 majors contribuents de la Contribució territorial de la demarcació tarragonina extrets del Butlletí Oficial de la Província de Tarragona, el 19 de desembre de 1875. Entre els ressenyats hi ha el vallmollenc Gabriel Ballester Montserrat, que ocupa el lloc trenta-vuitè de la llista, i amb un pagament a l'erari públic de 1256, 34 ptes.

306. ARRANZ I HERRERO, Manuel: *Epidèmies i crisis agràries a la Catalunya Nova en els decennis de 1720: L'actitud de les autoritats borbòniques, a Aplec de Treballs nùm. 7 del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà*. Edita: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà. Montblanc. Tarragona, 1985. 281 pàgs. (pàgs. 193-216).

Loc. pàgs. 195-196 i 204 (BIEV)

A l'estiu del 1720 i durant gairebé cinc anys més l'estrall de la pesta havia reaparegut a tot Europa. Es donà el cas que a dos pobles del Principat, i més en concret de les comarques tarragonines –Vallmoll i Albarca– va rebrotar la malaltia el desembre de 1720, essent comunicada la notícia al Capità General i a l'Audiència. Ambdues institucions dictaren normes el mateix desembre –el dia 21– per tal d'ordenar l'ajut sanitari als malalts, alhora que recomanar que fossin traslladats a cases o hospitals amb la finalitat de gua-

rir-se. També es manà que als malalts no se'ls cobrés contribució, etc. L'any 1721 la vila vallmollenca encara registrava una morbiditat superior a la normal.

307. BUIGUES I VILLAR, Juan Carlos: *El bienio progresista en la ciudad de Tarragona (1854-1856)*. Tesina de Licenciatura mecanografiada inèdita. Facultat de Geografia i Historia de Tarragona. Tarragona, 1985. 200 pàgs.

Loc. pàg. 66 (BVT)

A les eleccions de Diputats a Corts Constituents que s'haurien de celebrar a partir del 4 d'octubre de 1837, la Diputació Provincial dividí la província en 37 districtes electorals. El Butlletí Oficial de Tarragona, n.º 129, de 4 de setembre de 1854 regulà quines poblacions serien cap de districte. A la comarca de l'Alt Camp les poblacions d'Alcover, Valls, Vallmoll i Vila-rodona els correspongué ser-ho.

308. CORTIELLA I ÒDENA, Francesc: *Una ciutat catalana a darreries de la Baixa Edat Mitjana: Tarragona*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Secció d'Arqueologia i Història. Publicació n.º 53. Excm. Diputació Provincial de Tarragona. Tarragona, 1984. 460 pàgs.

Loc. 69, 74, 323 i 335 (BIET)

Parla de la sol·licitud de Gregori Burgués el 1420, senyor de Vallmoll, al monarca català per tal que retornés la fira que se celebrava el vuitè dia després de Pasqua de Resurrecció, fira a la qual es posà la

condició que es traslladés de data, per tal que aquesta i la de Tarragona fossin més espaiades. Del mateix any hi ha les ordenances entre el senyor de Vallmoll i els seus homes i Andrés Terré per tal que no hi hagués bandoritats cruels entre ambdós bàndols.

Cita també que el 1453 els cònsols tarragonins van demanar als veguers que procedissin contra el batlle vallmollenc de l'època, Jaume Mateu, per la seva actuació contra ciutadans de Tarragona.

309. CORTIELLA I ÒDENA, Francesc: *Nota i ressenya del llibre: «Les jueries medievals tarragonines», de Gabriel Secall i Güell, a Quaderns de Vilaniu / Miscel·lània de l'Alt Camp 8.* Ed. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1985. 114 pàgs. + 2 f.s.n. (pàgs. 113-114).

Loc. pàg. 113 (BIEV)

Indicació que en el llibre ressenyat surten diversos jueus de Vallmoll.

310. COSTAS I JOVÉ, Francesc: *Prensa valencina del segle XIX: 4 - Diario de Valls - Diario de Valls (2a. època) i Diario Vallense - El Vallense i la seva època. (1878-1879), a Quaderns de Vilaniu / Miscel·lània de l'Alt Camp 8.* Ed. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1985, 114 pàgs. + 2 f.s.n. (pàgs. 63-64).

Loc. pàgs. 65, 69, 78, 80, 84 i 88 (BIEV)

Parla del farmacèutic vallmollenc Rafael Oller Pons, afincat a Valls. Home de gran cultura, impartí classes de Física i Química al «Colegio

Vallense», fundat per l'Ignasi Ferrés, durant deu anys, des de 1876. Fou també un dels redactors iniciadors del *Diario de Valls*, que sortí l'any 1878; i fou el fundador i l'ànima del *Diario Vallense*, successor de l'anterior, després d'una escissió per motius ideològics. El Sr. Francesc Costas fa un panegíric del vallmollenc i val a dir que sempre el fa quedar bé. Compta un fet important d'Oller, ja que fou un dels dotze accionistes designats entre vuitanta-sis, per a signar l'escriptura fundacional del Banc de Valls, el 27 de novembre de 1881. Explica també que Oller, com a republicà que ara, fou regidor de Valls als 26 anys, i posteriorment diputat provincial. L'any 1886 contribuï a la fundació del «Centre de la Unió Republicana Democràtica» coneguda popularment com Cassinet, creada per aglutinar diverses faccions dell republicanisme local. Posteriorment, potser desenganyat dels seus propis correligionaris, es decantà cap a posicions liberals, o sia més conservadores. L'any 1903-1904 impartí classes a l'Escola Elemental d'Indústries, escola que la política ensorrà. Fou un professor estimat i admirat pel seu comportament.

311. DURAN EULÀLIA: *Lluís Ponç d'Icard i el «Llibre de les grandeses de Tarragona».* Biblioteca Torres Amat 2. Curial. Edicions Catalanes. Barcelona, 1984. 290 pàgs. + 4 f.s.n. (índex)

Loc. pàg. 10 (BCPVET)

En el capítol referit als antecedents familiars i la vida de Lluís Ponç d'Icard, resulta que el seu pare Joan, és

datat a Tarragona el 1534, segons la carta que trameté a Dionisia de Requesens, baronessa de Vallmoll.

312. FOLGUERA Y BARBOSO, M.: *Las escuadras de Cataluña*. Edicions Populares. Barcelona s/d. 637 pàgs. + III (índex)

Loc. pàg. 51 (BC)

Relat novel·lesc on s'explica que el 5 de desembre de 1719, «Carrasclet», «Cama de Boya» i els seus homes pernactaren a Vallmoll i els Garidells abans d'entrar a atacar a Valls, on segons l'anotació de l'autor, hi acudien per tal «de degollar als germans Veciana i a tots els moscos de les Esquadres».

313. GUAL I VILÀ, Valentí; CATALÀ I DALMAU, Rafael: *El procés contra el bandoler Gabriel Oliver Barberà, 1628, a Aplec de Treballs núm. 7*. Del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà. Edita: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà. Montblanc. Tarragona, 1983. 281 pàg. (pàgs. 143-192).

Loc. pàgs. 173, 176 i 182 (BIEV)

Referència del processament iniciat contra Gabriel Oliver, àlies «Pixo», segurament del bàndol dels cadells –contrari per tant dels nyerros– el qual fou penjat, el 22 de desembre de 1628. Detallada explicació dels delictes perpetrats per l'al·ludit. En un dels delictes, –poc abans de Nadal de l'any 1627–, trobem que ell i tres components més de la colla anaren a robar a la masia de Sebastiana Ollera, prop del Milà. Mentre uns acusadors afirmen que hi participà el vallmollenc Jaume Gatell, el

mateix «Pixo» en el judici ho negà. Es curiós com s'acusa Gatell, dient d'ell que «per tenir-lo en molta pràctica», la qual cosa fa pensar que tot i no participar en l'assalt al mas, era un dels habituals a cometre robatoris i crímens. Un altre assaltador habitual era el manresà Antoni Hujol, el qual una de les vegades robà un pedrenyal de la casa de Joan Gatell «que era gendre de n'Orpina i s'estava a l'heretat de la vídua Olleira».

314. MAYAYO I ARTAL, Andreu: *La Conca de Barberà 1890-1939: De la crisi agrària a la guerra civil*. Tesina de llicenciatura mecanografiada inèdita. Facultat de Geografia i Història. Universitat de Barcelona. Barcelona, 1983. 667 pàgs.

Loc. pàg. 489 (part.)

L'autor dintre del seu magnífic treball sobre la Conca de Barberà, cita la mort al terme de Vallmoll, el 3 d'agost de 1936 de l'ex-caporal del Sometent, Marius Pedrol i Bellvé, d'un solivellenc, i del vicari Josep Colom, a mans dels faistes de l'Hospitalet de Llobregat. Aquestes morts foren realitzades com a toma en l'aferr del cardenal Vidal i Barraquer, per tal com aquest havia estat recuperat pel Comitè montblanquí de mans d'incontrolats faistes accidentalment residents a la Conca però d'ascendència barcelonina.

315. MAYAYO I ARTAL, Andreu: *Un exemple de la burgesia agrària republicana al Camp de Tarragona i a la Conca de Barberà: Joan Esplugas i Moncusí (1857-1927)*, a *Aplec de Treballs núm. 6*. Del Cen-

tre d'Estudis de la Conca de Barberà. Edita Centre d'Estudis de la Conca de Barberà. Montblanc, 1984. 219 pàgs. (pàgs. 133 a 198)

Loc. pàgs. 158, 160-161 i 180 (BIEV)

Entre les persones que tingueren relació directa amb Joan Esplugas figura el republicà vallmollenc Rafael Oller i Pons, el qual substituï al progressista Josep Cabestany, a les eleccions per a diputats provincials convocades el 17 de desembre de 1892. Rafael Oller és acusat per l'exministre de Finances, Laureà Figuerola, de ser candidat republicà i també oficial, o sigui de fer un doble joc polític-electoral.

També surt el republicà de Vallmoll quan a començament de segle propugnà la unió del Comitè Republicà Federal i el Comitè de Fusió Republicana, circumstància qu concorda amb la cosa publicada que Oller i Pons fou un enllaç del republicanisme vallenc i de la comarca.

316. MOLINS, Joaquim Ma.: *Elecciones y partidos políticos en la provincia de Tarragona 1890-1936*. Prólogo de Isidre Molas. Publicacions de la Diputació de Tarragona, 1985. 2 vols. Vol. I: 293 pàgs. + 10 f.s.n; Vol. II: 137 pàgs. + 6 f.s.n.

Loc. pàgs. Vol. I: 156, 197, 219, 254, mapes final del llibre. Vol. II: 116, mapes final del llibre. (BIEV)

Estudi molt documentat de les eleccions a la demarcació tarragonina. Anàlisi de les eleccions a Diputats a Corts del maig del 1910 en què a Vallmoll guanya Dasca amb 174

vots, el qual repetí la victòria amb 267 vots i 161 vots respectivament a les conteses electorals següents dels anys 1914, i 1916. A la de l'any 1918 guanyà Esplugues, i a la de l'any 1919 es produeix un empat a vots -103- entre els dos candidats que es presentaven, o sigui Colom i Rendé. A les de l'any 1920 Colom guanyà amb 170 vots i a les de 1923, Dasca repeteix triomf amb 260 vots malgrat que el perdedor, Robert, formulà protestes per coaccions i compra de vots. A les eleccions a les Corts Constituents de l'any 1931 l'ERC amb 248 vots escombrà la Lliga que només en va treure 25. A les eleccions de Diputats a Corts del 1933 la victòria de l'ERC amb 177 vots és molt més atapeïda, davant els 126 d'Unió Ciutadana, els 78 d'Esquerres Catalanes i l'únic vot del Front Obrer. Finalment, l'última contesa electoral que analitza és la del 16 de febrer de 1936 on la vila de Vallmoll amb un cens de 710 possibles votants, exerciren aquest dret 469 persones, o sigui el 66,1 % guanyant per àmplia majoria el Front d'Esquerres amb 293 vots, davant el Front d'Ordre el qual n'aconseguí 176.

Com a aspecte interessant de cara a futurs estudis, cal constatar que l'any 1931, al juny, a l'Assemblea de forces republicanes de la província hi ha constància que a la vila encara hi ha republicans federals.

317. PEGUERA, Luys de Doti, del Consell de Sa Magestat en la Real Audiència de Catalunya: *Practica, forma y stil de celebrar Corts Generals en Catalunya y materias inci-*

dents en aquellas. Edició facsimil: De Manament dels Senyors Diputats de Catalunya. En Barcelona, per Gerony Margarit, any 1632. Ed. Base. Barcelona, 1974. 234 pàgs.

Loc. pàg. 204 (part)

Parla de la vegueria de Tarragona (any 1632) i entre els llocs de Barons ressenya Vallmoll, Bràfim, Nulles i Bellavista depenents del civil i del criminal del Comte de Savallà per part de la seva muller.

318. PIÉ FAIDELLA, Josep: *Annals inèdits de la vila de La Selva del Camp de Tarragona*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Excm. Diputació Provincial de Tarragona. Tarragona, 1984. XII + 679 pàgs. + 42 f.s.n. (índex onomàstic i toponímic)

Loc. pàgs. V. + 94-95, 228, 383, 391, 636 i 670 (BIEV)

Obra reeditada de mossèn Pié que aparegué publicada fragmentàriament entre els anys 1899 a 1914 a la «Revista de la Agrupación-Artístico-Arqueológico-Barcelonesa». L'obra ofereix una visió vastíssima de la vila de la Selva del Camp de Tarragona i és d'obligada consulta per qualsevol estudi històric dels pobles del contorn. L'aportació del rector, que cal consignar que en un període de la seva vida, curt és cert, féu de vicari a Vallmoll, representa l'aportació màxima, històricament parlant, dedicada a un poble del Camp de Tarragona.

A l'obra surten referències de Vallmoll, Torrelles, al camí de Vallmoll, i a d'Albanell de Vallmoll. Aquest últim consta que el 1333 deu 630 sous i 6 diners pels rèdits d'un

any de la Masó. El 1315 es feren un seguit de contractes entre els quals consta el fet per Ramon Castellví, de 1650 sous pel delme de Vallmoll i Cabra. Esmenta també el fogatge de 1564, on la vila vallmollenca és la vuitena població del Camp de Tarragona amb 85 focs, havent de pagar per tal concepte la quantitat de 7 lliures, 7 sous i 6 diners, mentre Torrelles amb 4 focs, pagà 15 sous. No esmento aquí les poblacions de Bràfim, Nulles, Bellavista, Puigpelat i Vilabella les quals eren unides d'una o altra forma amb la vila vallmollenca.

Una nova notícia és quan el 1542 amb motiu de la guerra entre tropes franceses per la conquesta de Perpinyà es demanaren homes, i la Comuna del Camp decidí quants, i com hi anirien. Sembla, però que la baronia de Vallmoll i el Catllar no hi participaren.

L'última referència és dels anys 1382-1384 en què Guillem de Comes arrendà a Joan Cerdà, de Vallmoll, casa i terra al terme de la Font, a la Selva del Camp.

319. RECASENS I VIVES, Daniel: *Estudi lingüístic sobre la parla del Camp de Tarragona*. Textos i Estudis de Cultura Catalana 11. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Curial. Edicions Catalanes. Montserrat, 1985. 288 pàgs.

Loc. Mapes pàgs. 13, 18, 22, 23, 29, 34, 63, 65, 68, 70, 73, 76, 79, 84, 89, 96, 99, 103, 112, 114, 123, 135, 166, 246, 249 i 250; i pàgs. 49, 97, 179, 188, 205, 216, 220-221 i 252. (BUT).

Exhaustiu treball sobre la parla

camptarragonina. L'ingent cos de mapes, reflecteix la realitat actual dels anys setanta i començaments del vuitanta, referida a diverses situacions de vocalisme, de consonantisme, de la iodització, de la morfologia, de les variants lexicals, etc. de cadascun dels pobles del Camp, entre els quals s'hi troba Vallmoll. Pel que fa a les cites de les pàgs., la vila hi surt indicada quan parla que s'hi passà el qüestionari, Secció general, 2a. part (p. 49) i on se'ns diu que segons estudis reculats d'A. Ma. Alcover, Vallmoll feia sonar \bar{e} les a finals dels noms en singular (p. 97). En l'apartat del lèxic general i lèxic autòcton, les entrades que aporta la parla de Vallmoll es concentren totes en les paraules estudiades que segueixen a continuació referides a Lèxic general. Són: aixadella, caramull (cremull), llongues, raure (reure), serenatxo (senatxo), i surriaca (surriac).

320. SANTESMASES I OLLÉ, Josep: *El segle XIX a Vila-rodona*. Col·lecció IEV/Estudis Comarcals - 2. Ed. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1984. 309 pàgs.

Loc. pàgs. 45, 117, 126, 137 i 223. (BIEV)

Ens parla que el representant vallmollenc no assisteix a l'elecció del comandant del 2on. Batalló de la Milícia Nacional del partit judicial de Valls, cosa que després el fa protestar. Aquest fet succeix durant el Bienni Progressista (1854-1856). També ens apropà detalls de vallmollencs residents a Vila-rodona durant el segle passat. Així mateix dona notícia, del projectat ferrocarril

transversal del Principat, obra prevista sense culminar, així com també del diputat Gabriel Ballester, fill de Vallmoll.

321. SECALL I GÜELL, Gabriel: *Els jueus de Sarral*, a *Miscel·lània Sarralenca*. Editat amb motiu del VIII Centenari de l'atorgació de la Carta de Població (1180-1980). Edita l'Ajuntament de Sarral. Sarral, 1981. 263 pàgs. + 2 f.s.n. (índex) (pàgs. 71-78)

Loc. pàg. 76 (part.)

En parlar dels jueus de Sarral, l'historiador vallenc cita el llinatge Cap, els quals com a mercaders que eren, se'n localitzen un parell -Bonjudeo i Abraham- que tenien veïnatge a Vallmoll el 1316 i el 1345, respectivament.

322. SECALL I GÜELL, Gabriel: *Generalitats i notícies històriques sobre les noces dels jueus tarraconins en els segles XIII-XIV*, a *Quaderns d'Història Tarraconense III*. Ed. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Tarragona, 1982. 141 pàgs. (pàgs. 29-44).

Loc. pàgs. 34 (BPV)

En l'apartat on l'autor comenta els contractes matrimonials dels jueus, explica detalls del casament d'As-truch Çasala, fill del jueu de Vallmoll Bonsenyor Çasala, amb Drudona.

323. SECALL I GÜELL, Gabriel: *Aspectes socio-econòmics de la comunitat jueva de Valls a través dels Liber Judeorum (1314-1329)*, a *Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània*

de l'Alt Camp 5. Ed. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1984. 228 pàgs. + 4 f.s.n. (pàgs. 123-148).

Loc. pàgs. 124-125, 127, 133, 135-136 i 147 (part.)

L'autor tracta diversos punts de l'aljama vallenca, amb relacions clares amb els pocs jueus de Vallmoll. En l'apartat del comerç, sobretot en els préstecs, hi ha una aportació suggestiva del moviment monetari.

324. SECALL I GÜELL, Gabriel: *Guia de les jueries tarragonines*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Els llibres de la Medusa, 23. Excm. Diputació Provincial de Tarragona, Tarragona, 1984. 118 pàgs.

Loc. pàgs. 9-10, 53 i 110 (BIEV)

Aportació condensada de les jueries tarragonines. La vila vallmollenca hi surt dins de les generalitats del context inicial. Després la torna a citar en el capítol que tracta específicament d'Alcover i altres jueries de la

zona de l'Alt Camp. Finalment a les pàgines finals, en el resum fet en anglès torna a sortir referenciat.

325. VENTURA I SOLÉ, Daniel: *Valls, després del Decret de Nova Planta, a Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp* 7. Ed. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1985. 106 pàgs. + 6 f.s.n. (pàgs. 27-61).

Loc. pàgs. 54 (BIEV)

Basant-se en el *Codern d'Ordes* de l'Ajuntament de Valls que comprèn el període de 1760 a 1766, el qual és «una còpia dels documents rebuts i que fan referència a les ordres reials, de la Capitania General o de l'Audiència de Catalunya, del Corregiment de Tarragona, dels mossos d'esquadra...», l'autor diu que el maig del 1763, Vallmoll ha de pagar 802 rals al rei, xifra prou crescuda si ho comparem amb els 4461 rals de Tarragona.

Vid. n.º 257, 261, 264, 297, 298, 300 i 304.